

Нова економіка

Олександр ЛЮБІЧ,
Валентина ПЛЕСКАЧ

**ЗАСТОСУВАННЯ НОВИХ
ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
ДЛЯ СТВОРЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУ
В УКРАЇНІ**

Резюме

Визначено суть завдання щодо формування електронного уряду в Україні, наведено схеми електронного урядування. Розглянуто підходи до створення концепції електронного уряду з використанням нових інформаційних технологій в Україні, проведено порівняльний аналіз зарубіжного досвіду у цій галузі знань. Визначено завдання формування та функціонування електронного уряду в Україні.

Ключові слова

Електронна демократія, електронний уряд, електронне голосування, урядовий портал.

© Олександр Любіч, Валентина Плєскач, 2004.

Любіч Олександр, канд. екон. наук, Науково-дослідний фінансовий інститут при Міністерстві фінансів України.

Плєскач Валентина, канд. техн. наук, Науково-дослідний фінансовий інститут при Міністерстві фінансів України.

Вступ

Інтернет та інформаційно-комунікаційні технології внесли суттєві корективи у способи спілкування між людьми, і ці процеси не можуть не подіяти на діяльність уряду та його установ. Перед сучасною державою постали такі ж завдання щодо зміни системи управління, що й на сучасному виробництві в умовах розбудови інформаційного суспільства. Насамперед, це підвищення ефективності виробництва за допомогою застосування нових моделей управління з використанням нових інформаційних технологій.

Відповідно, держава починає використовувати методи, схожі з тими, які використовують сучасні компанії. Наприклад, вона так само прагне максимально вивчити потреби власних громадян і отримати максимум інформації про них, аби найбільш ефективно реалізувати свої конституційні функції.

Формуються різні мережні^{*} підходи у сфері державного управління, зокрема щодо створення електронного уряду. Багато авторів досліджень приходять до висновку, що надмірно централізовані структури неспроможні миттєво реагувати на зміни сучасного світу, причому це справедливо як для окремих компаній, так і для урядів.

В електронному уряді всі внутрішні та зовнішні зв'язки і процеси підтримують інформаційно-комунікаційні технології. Для цього має бути забезпечена можливість функціональної, інформаційної взаємодії з кожним громадянином, господарюючим об'єктом, громадською організацією.

Які ж головні передумови створення електронного уряду? Передусім – правові, організаційні, технологічні, кадрові.

Визначимо суть завдання щодо формування електронного уряду в Україні, яка полягає у:

- створенні надійної урядової Інтернет-мережі та банку даних, в якому буде зосереджена інформація щодо департаментів і відділень, для спільної роботи;
- наданні різних інформаційних послуг суспільству: Government 2 Citizens (G2C, «уряд – громадянам») (наприклад, у Швеції петиції громадян у парламент подають і відправляють в електронному вигляді); Government 2 Business (G2B, «уряд – бізнесу») (у США уряд розміщує тендери та отримує пропозиції компаній через веб-сайти); Government 2 Government (G2G, «уряд – уряду») (наприклад, у Канаді координація між рівнями регіональним та центральним відбувається через урядовий портал, який задовольняє потреби урядовців в адмініструванні, а також забезпечує громадянам надійний і зручний доступ до Інтернету).

---

^{*} Термін авторів (ред.).

Електронний уряд – це реальна робота схем G2C, G2B, G2G. Розглянемо ці схеми детальніше.

G2C – організація зворотного зв'язку з громадянами. Із запровадженням систем G2C громадяни зможуть набагато менше перебувати в чергах за типовою інформацією, довідками і формами. Бюджет заощаджує при цьому кошти, а громадяни – час.

G2B – відносини державних органів і бізнесу. Це може бути автоматизація податкових виплат або проведення електронних тендерів на постачання продукції.

G2G – автоматизація відносин і документообігу між відомствами.

G2G забезпечує підтримку таких завдань:

- керування роботою апарату;
- координація діяльності регіональних управлінь і територіальних підрозділів;
- ведення внутрішнього діловодства.

Проведемо аналіз концепції електронного уряду, яка нещодавно з'явилася в науковій літературі.

Що означає термін «електронний уряд» (e-Government)? Є багато тлумачень цього поняття, але автори застосовують його у наступному трактуванні: це така система державного управління, яка широко використовує сучасні інформаційно-комунікаційні технології.

За словником Вебстера, електронний уряд – «це ...усталена система політичного адміністрування, за допомогою якої держава, регіон тощо є керуваними», тоді як керівництво є засобом «підняти авторитет держави, регіону». Електронне адміністрування – це розміщення та виконання засобами Інтернету та інформаційно-комунікаційних технологій усіх можливих дій, що притаманні керуванню на трьох рівнях (національному, регіональному і локальному) трьома гілками влади (виконавчою, законодавчою та судовою).

Електронний уряд – це нова модель державного управління, що здатна перетворити відносини бізнесу і громадян з державною владою і передбачає взаємодію держави, бізнесу та громадян за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій.

Основні принципи побудови електронного уряду:

- надання послуг у будь-який момент часу (електронний уряд працює 24 години на добу);
- максимальна простота і прозорість (має обслуговувати звичайних громадян, а не фахівців);

- єдині технічні стандарти та інтероперабельність (окремі застосування (application) мають відповідати принципам загальної архітектури систем ідентифікації, безпеки, дизайну);
- забезпечення конфіденційності та виконання правил інформаційної безпеки.

Важливо прослідкувати, яким саме чином інформаційно-комунікаційні технології впливають на ефективність діяльності уряду – одного з найважливіших суб'єктів макроекономіки. Наприклад, американський соціолог Д. Ноук [1] розглядає політичні системи як соціальні мережі і, відповідно, пропонує використовувати структурний аналіз під час вивчення процесу голосування, соціальних рухів, ролі політичних лідерів тощо.

Інформаційне суспільство, перш за все, сприяє формуванню демократії та участі громадян у керівництві країною, коли рівноправні громадяни можуть вільно висловлювати власну думку і безпосередньо впливати на політичне життя держави.

Проте питання електронної відкритості інформації є доволі неоднозначним: з одного боку, нові технології пов'язують єдиним інформаційним простором уряд, громадське суспільство з відповідними правами та обов'язками, з іншого – може виникнути тенденція централізації влади та тиску політичної еліти з жорстким контролем над суспільством з боку державних органів (прикладом може бути Сінгапур із не зовсім демократичними традиціями).

У сучасному суспільстві існує низка причин, які змушують уряд змінювати способи адміністрування. Це посилення процесів глобалізації з метою забезпечення відповідності міжнародним життєвим стандартам, підвищення грамотності населення та кількості осіб, які мають доступ до Інтернету і віддають перевагу електронним способам спілкування з державними органами, шляхом використання інформаційно-комунікаційних технологій.

Відтак, розвиток Інтернет-технологій підвищує ступінь відповідальності уряду перед суспільством і дає змогу громадянам безпосередньо впливати на процеси прийняття рішень урядом. Інтернет також значно знижує роль традиційних посередників у ринкових транзакціях і підвищує роль безпосереднього спілкування, забезпечуючи проведення його у режимі реального часу. Звідси випливає, що в умовах застосування цифрових технологій поширюється і процес демократизації процедур прийняття рішень.

Саме тому Інтернет вважають технологічною основою сучасного демократичного устрою суспільства. Але при цьому необхідно враховувати, що електронний уряд не означає швидкого досягнення ідеалів демократії. Технології змінюють форми регулювання, але вони не реформують його суті.

Американський професор А. Норман стверджує [2]: «У міру поширення можливостей комунікаційної системи зростає ступінь реалізації прямої демократії. Проте ключове питання полягає в тому, чи поліпшить пряма демокра-

тія діяльність уряду. Врешті-решт, виборці – це пов'язані своїми уявленнями раціональні суб'єкти (bounded rational beings), що володіють обмеженими ресурсами, які вони можуть інвестувати в процес вибору між політичними альтернативами. І в міру того, як зростає складність урядової організації, збільшується також кількість ресурсів, які виборці мають витратити на здійснення вибору. Навіть у тому випадку, якщо будуть підготовлені бази даних, що надають повну інформацію, виборцям знадобиться більше часу для її аналізу. Як і особи, що ухвалюють законодавчі рішення, але рідко детально розуміються в питаннях за межами своєї спеціальності, середній виборець навряд чи прагнучиме одержати інформацію з питань, які безпосередньо його не зачіпають. Отже, пряма демократія з малим ступенем вірогідності може зняти проблеми упередженості під час прийняття рішення».

Американський фахівець з питань постіндустріального суспільства Г. Малган підкреслює можливості саме контрольних функцій Інтернету, а отже, розширення потенційних можливостей здійснення демократичних процедур за умов, коли діяльність урядових органів стає більше підконтрольною для громадян. Проте при цьому він вказує на обмеженість таких можливостей: «Демократія завжди ґрунтується на матеріальній базі, яка забезпечує час і ресурси для участі в демократичному процесі. Важливо, що така матеріальна база, схоже, набагато важливіша, ніж прикладні технології» [3].

Більшість підсистем інтегрованої розподіленої системи підтримки електронного уряду в Україні зараз перебувають на стадії впровадження, а то й лише обговорення. Результатом цієї напруженої роботи буде портал електронного уряду.

Аналіз світових прикладів, демонструє, що, з одного боку, скажімо, державні служби США можуть економити близько 110 млрд. дол. на рік. З іншого боку, велика кількість міністерств та управлінь навмисне вводять в оману економічних суб'єктів під час прийняття рішень, оскільки надана інформація доволі часто є неповною і застарілою, оскільки надходить повільно та невчасно оновлюється [4].

Створення електронного уряду – складне і довготривале завдання. Вивчаючи іноземний досвід, можна стверджувати, що ефективну систему електронного уряду впроваджують у декілька етапів:

- на першому етапі створюють сайти різних міністерств і відомств, що містять інформацію про їхню місію і напрямки діяльності, передбачається використання урядовими органами Інтернет-мережі для розміщення загальнодоступної інформації;
- на другому етапі спілкування між урядовцями та громадянами має бути двостороннім: громадяни можуть повідомляти персональну інформацію або висловлювати власні пропозиції урядовцям; з'являються перші елементи інтерактивності, можна одержувати зразки деяких довідок і форм;

- на третьому етапі портал починає забезпечувати багатофункціональні потреби службовців і громадян (наприклад, громадянин може сплатити податки електронним способом або, перебуваючи вдома, проголосувати на виборах простим натисканням кнопки миші). Така конкретизація роботи електронного правління потребує створення спеціальних сайтів підтримки цих сервісів не тільки для центральних, а й для міських, і навіть районних органів влади;
- четвертий етап – це створення об'єднаних порталів різних відомств і служб, за допомогою яких можна здійснювати будь-які види трансакцій, для задоволення котрих раніше було необхідно звертатися безпосередньо в державний орган. Через регіональні портали стає можливою реєстрація підприємств, оформлення фінансових документів, легалізація іноземних документів тощо. З'являються регіональні портали, які поєднують у собі як державні послуги, так і послуги недержавного сектора – підключаються системи електронного бізнесу;
- п'ятий етап характеризується тим, що створюється електронна система державного управління на основі єдиних стандартів, а також урядовий портал як єдина точка доступу до всіх послуг – і для громадян, і для бізнесу, таким чином відбувається інтеграція комплексу всіх державних послуг, коли громадяни отримують можливість спілкуватися з усіма підрозділами уряду. Як приклад, можна навести канадійську електронну урядову систему, що об'єднує 20 000 web-сайтів і 15 млн. користувачів (<http://www.canada.gc.ca>).

Електронний уряд також надає можливість використовувати прозорі способи комерційних операцій з різними підрозділами, забезпечує двосторонні консультації і підзвітність урядових органів своїм виборцям.

Таким чином, ідея електронного уряду поступово перетворюється в ідею електронної демократії. Електронною демократією називають форму електронного обміну інформацією під час демократичних процесів. Найчастіше під електронною демократією розуміють голосування громадян у режимі on-line. Щодо електронного голосування в науковій літературі існує два протилежні погляди.

Перший пов'язаний з активною участю громадян упродовж голосування в режимі on-line, збільшенням кількості виборців, особливо молоді. Противники демократії в режимі on-line стверджують, що вона зменшить кількість голосів незабезпечених верств населення й усуне з процесу голосування тих, хто зазнає інтелектуальних і психологічних труднощів спілкування з Інтернетом.

Додатково електронна демократія забезпечує опитування громадської думки, спілкування довірених осіб з виборцями, організацію зворотного

зв'язку з громадянами для обговорення законопроектів, проведення виборчих кампаній і збору голосів виборців.

Існує два способи голосування в режимі on-line: через спеціалізовані комп'ютери, що встановлюють в місцях голосування, або шляхом вільного виходу в мережу вдома, на роботі, з бібліотеки тощо. Проте результати легше перевіряти, якщо голосування здійснюють через комп'ютери в спеціально відведених місцях, а виборцям зручніше перебувати вдома.

Загалом застосування інформаційних технологій державними органами переслідує дві основні мети: створення демократичної держави і підвищення ефективності роботи державного апарату. Водночас реалізація ідеї електронного уряду пов'язана з великими витратами.

Застосування нових інформаційних технологій відкриває нові можливості для проведення виборів Президента України та народних депутатів України, а також проведення всеукраїнських референдумів і посилення їхнього впливу на політичну активність населення України. Становлення інститутів державних установ відповідно до демократичних принципів – один з фундаментальних пріоритетів України як незалежної держави.

У різних працях [7, 9, 12] розроблено концепцію системи інтеграції сайтів державних органів влади в єдиний урядовий портал, який можна проаналізувати за трьома рівнями, а саме:

- інформаційним;
- консультативним;
- колаборативним.

Сучасний розвиток форм політичної влади як інструменту участі всіх громадян в управлінні державою вимагає нових підходів до організаційних і законодавчо-правових форм прямої демократії, яку традиційно реалізують шляхом проведення вільних і справедливих виборів. Відбувається перехід до електронної демократії, нового електронного обміну інформацією під час демократичних процесів.

З метою забезпечення прийняття участі в Інтернет-форумах великої кількості громадян, дуже важливим є формування суспільної (громадської) думки і свідомості громадян України. Важливо, щоби партії та їхні лідери були представлені в Інтернеті разом зі своїми передвиборчими програмами та основними напрямками політичної діяльності.

Роль лідера – запропонувати просту ідею та об'єднати тих, хто в ній зацікавлений [5, 6]. Лідер має сформулювати чітку і виразну місію. Цю місію має бути покладено в основу електронних представництв (веб-сторінок, сайтів, порталів тощо), що детально описують ідеї проекту, плани і необхідні умови формування та використання нових форм демократизації виборчого процесу. Перш за все, це – здатність здійснювати діалогове всенародне обговорення on-line, проведення глобальних форумів.

Існує три основних системи зв'язку на основі Інтернету, що створюють можливість проведення тривалих обговорень, – електронна пошта, телеконференції, чати.

Інтернет-технології дають змогу будувати структуру обговорень (дискусій) відповідно до тематики, полегшують пошук зацікавлених співрозмовників, які мають спільні інтереси, створюють умови для запитів і пропозицій, розміщення спеціалізованої інформації щодо певних проблем з метою раціонального прийняття рішення.

Дуже важливо враховувати процеси глобалізації і локалізації, що відбуваються одночасно. Ми спостерігаємо два феномени. Один з них – інтеграція економік різних країн, тобто зростання глобалізаційних процесів. Інший – бажання людей брати участь у керуванні власними країнами, у зв'язку з чим зростає тенденція до локалізації. Глобалізація викликає схвалення завдяки тим можливостям, які вона відкриває: доступ до нових технологій, на нові ринки і, як наслідок, зростання продуктивності праці та життєвого рівня. Але її піддають критиці, оскільки вона викликає загострення конкуренції, приплив іноземного капіталу.

Локалізація, з одного боку, сприяє активній участі громадян у процесах управління, що оцінюють як позитивне явище, але, з іншого боку, може призводити до макроекономічної нестабільності в результаті не завжди відповідальної політики місцевих властей, а ще оцінюють як негативне явище [8].

Щоби найбільш ефективно використовувати нові тенденції, урядам необхідно знайти нові способи роботи та спілкування з населенням, нові способи розподілу обов'язків і нові види послуг, адресованих населенню.

Електронізація системи державного апарату полегшує взаємодію з урядом і для самих громадян та підприємств. Нарешті, розвиваються взаємозв'язки між різними органами державного управління.

Електронному уряду притаманні такі характеристики:

- мережеві технології усувають кордони між урядовими підрозділами та громадянами, оскільки надання суспільних благ, зорієнтоване на потреби кінцевих споживачів – громадян, стає максимально наближеним до споживача;
- відбуваються фундаментальні зміни в самому уряді, оскільки для успішного здійснення нововведень, пов'язаних із використанням електронних форм спілкування, необхідні більш раціонально організовані урядові структури;
- відбуваються зміни в ментальності населення, а отже, здійснюється перехід від формальної моделі демократії до цифрової, або електронної, демократії.

Відбувається формування нової парадигми державної влади, коли держава не є домінуючою силою, а обслуговує суспільство. У табл. 1 запропоновано порівняльний аналіз основних характеристик індустріального і постіндустріального (інформаційного) суспільства на різних рівнях управління.

Поширенню демократичних процедур сприяє активізація обміну інформацією, безпосередня участь громадян в обговоренні й прийнятті рішень у режимі on-line.

Інший підхід до характеристики індустріального та інформаційного суспільства пропонують Д. Тапскотт, І. Стрелець [10, 11] з позицій реалізації концепції електронного уряду (табл. 2).

Таблиця 1.

Порівняльні характеристики індустріального і постіндустріального суспільств

Суб'єкт дослідження	Індустріальне суспільство	Інформаційне суспільство
Демократія	Представницька	Партіципаторна
Громадяни	Пасивні учасники	Активні учасники
Політика	Масова культура	Безпосереднє спілкування
Держави	Нація-держава, монокультура	Глобалізація

Таблиця 2.

Основні характеристики державного регулювання (в індустріальному і постіндустріальному суспільствах)

Характеристика	Держава промислової епохи	Держава епохи мережевої взаємодії
Керування	Бюрократичне, вертикальне	Обслуговування клієнтів і передача повноважень на місця, горизонтальне
Адміністративні функції	Відокремлені адміністративні функції	Послуги (Web-сервіси)
Форма обслуговування	Паперові технології	Електронні технології
Звітність	Документальна	Електронна
Часові витрати	Великі	Миттєві
Форма перерахування коштів	Фінансові операції ручні, частково електронні	Електронне перерахування грошей
Система зв'язку інформаційних засобів	Відокремлені засоби інформаційної техніки	Інтегровані обчислювальні мережі
Обрання керівників	Періодичне обрання керівників	Оперативна демократія за участю громадян

Концепція електронного уряду в Україні продовжує формуватися, і можна стверджувати, що урядам держав, які стали на шлях інформаційних перетворень, потрібно багато попрацювати, перш ніж відбудеться остаточне фундаментальне переосмислення всієї ідеї та конкретних завдань управління на рівні державного апарату.

Одним з головних моментів при формуванні електронного уряду в Україні є створення відповідної нормативно-правової бази. Розроблено низку законів і законопроектів, а саме: «Про телекомунікації», «Про електронний цифровий підпис», «Про електронні документи та електронний документообіг», «Про захист інформації в автоматизованих системах», «Про захист персональних даних», «Про єдиний реєстр персональних даних», «Про діяльність у сфері інформації», «Про моніторинг телекомунікацій» тощо. Проте законодавча база ще не достатня.

Існує і проблема відкритості інформації. Взаємний обмін інформацією між урядом і громадянами, що підтримується електронним урядом, може призвести до надмірної відкритості персональної інформації, а це викличе занепокоєння користувачів щодо недоторканості приватного життя і цивільних свобод.

Перехід до електронного уряду – дуже складна і багатоетапна процедура, яка вимагає часу для усвідомлення проблеми, а також сильних і волевільних рішень політичного керівництва для її реалізації. Електронні уряди, на відміну від інших варіантів електронного спілкування, потрібно впроваджувати обережно, оскільки політичні помилки будуть відчутними.

У деяких країнах є спеціальні державні посади, які посідають особи, уповноважені спостерігати за дотриманням конституційного права громадян на доступ до інформації. У США ця посада називається Chief Information Officer (відповідальна особа з інформаційних питань), у Великобританії – e-envoy (електронна довірена особа). Інколи при урядах діють ради з питань впровадження інформаційних технологій. Закони, що регламентують використання Інтернету в державних установах, прийняті в США, Канаді [11].

Лідерство США у сфері створення інформаційного суспільства зумовлено тим, що федеральні органи влади чітко усвідомлюють визначальну роль інформаційних технологій для розвитку економіки і суспільства. Доступність федерального керівництва США для громадян країни забезпечують системи:

- 1) Comlink, що розроблена Массачусетським технологічним інститутом;
- 2) Open Meeting, яка реалізована національною ініціативою за посиленням контролю щодо діяльності уряду.

Обидві системи дали змогу зробити уряд більш доступним для спілкування з громадянами, які мають можливість доступу до державних документів, а федеральні владні структури отримали можливість спостерігати за настроями громадян.

У Великобританії державна інформаційна служба через канали електронного зв'язку забезпечує доступ до близько 300 державних організацій.

У Франції Міжвідомчий комітет з інформатики й оргтехніки виконує функції координації діяльності державних органів у сфері інформатизації. Швидкими темпами і доволі успішно, з точки зору ефективності роботи, розвивається електронний уряд в Сінгапурі.

Європейське Співтовариство прийняло шосту рамкову програму «Технології інформаційного суспільства» (Information Society Technologies – IST, <http://www.cordis.lu>), яка передбачає фінансування систем і технологій, що забезпечують інформаційну підтримку демократичних процесів, створення багатомовного персонального сервісу й інтелектуальних багатофункціональних систем, а також взаємодію громадян та адміністрації, поліпшення статистичних систем і служб.

Європейська комісія соціальних досліджень підтримує розвиток цієї програми в галузі електронної демократії, електронного бізнесу, наприклад: проект підтримки демократичних регіональних/міських процесів планування – Innovative IST platforms & services to support democratic regional/urban planning process (AGORA); проект, присвячений новій зайнятості завдяки використанню інноваційних інструментів і послуг для ефективного європейського структурного управління фондами, – New employment through innovative tools and services for an efficient/effective European structural funds management (EMPLOY), Three-dimensional restitution via Інтернет of digital elevation networks in towns (TRIDENT); проект інтерактивного електронного адміністрування – Advanced interactive digital administrations (AIDA); проект європейської системи організації мережі місцевих органів влади – European system for local authorities' networking domains (EUSLAND); проект єдиного адміністративного повідомлення для поштових підприємств – Single administrative message for postal enterprises (SAMPLE); проект послуг завдяки універсальній регіональній інтеграції упродовж XXI століття – Community empowerment network through universal regional integration for the 21st century (CENTURI 21); проект європейської платформи міст для послуг у режимі on-line – European cities platform for on-line transaction services (EURO-CITI); проект полегшення адміністративних послуг для мобільних європейців – Facilitating administrative services for mobile Europeans (FASME); проект державного електронного адміністрування та електронної комерції – Public administration and electronic commerce in Europe (PACE); проект постачання нових публічних послуг – Improving public services (IMPULSE); проект моделей для європейських цифрових островів – Models for European digital islands (MEDIS); проект забезпечення моделей інноваційних послуг та його оцінки – Providing innovative service models and assessment (PRISMA); проект, присвячений питанням цифрової економіки південно-східних країн Європи, – Digital economy in South-Eastern Europe (SEED) [13]. Проект держави в он-лайн «Government on-line», який реалізують держави ЄС, ставить за мету створення умов для надання в режимі on-line державних послуг.

Робота зі створення електронного уряду в розвинених країнах проходить із відповідним забезпеченням відкритої та прозорої діяльності державних установ і підзвітності урядів громадянам. При цьому підзвітність розуміють доволі широко: вона не зводиться до інформування громадян про різні заходи уряду, а передбачає відкритість показників роботи державних органів і формування засобів моніторингу цих показників.

Збільшується кількість державних органів, присутніх в Інтернеті, проте мова йде здебільшого про інформаційні функції, а не про зв'язки з громадськістю через Інтернет і надання будь-яких державних інформаційних послуг.

Висновок

Що може дати громадянам і бізнесу України електронний уряд?

- скорочення витрат на дорогий держапарат внаслідок реформування;
- гласність при прийнятті державних рішень та їхня прозорість;
- доступність усіх державних нормативних актів;
- можливість брати участь у прийнятті державних рішень;
- надання інформаційних послуг в інтерактивному режимі тощо.

Зміни, пов'язані з впливом інформаційно-комунікаційних технологій приводять до відповідних соціально-економічних наслідків у сфері прийняття рішень як на мікро-, так і на макрорівнях, а саме:

1) відбувається модифікація функцій поведінки, має місце зміна системи переваг, оскільки потреби інформаційного характеру стають першочерговими;

2) Інтернет здійснює величезний вплив на діяльність компаній, а отже, необхідно виробляти нові підходи при організації роботи сучасної компанії: вертикальні форми взаємодії здебільшого поєднуються з горизонтальними, утворюються нові мережеві зв'язки;

3) з поширенням інформаційних технологій змінюється природа суспільного життя і роль, яку відіграє уряд: починає реалізовуватися ідея електронного уряду, стає можливим гнучке спілкування між урядовцями та пересічними громадянами;

4) збільшення присутності державних органів в Інтернеті характерне і для України.

Основними перепонами на шляху розвитку електронної демократії є труднощі фінансового характеру, слабка законодавча база та проблеми адаптивного характеру.

Література

1. Knoke D. Political Networks: The Structural Perspective. New York: Cambridge University Press. – 1990. – P. 7–9.
2. Norman A. Information Society: An Economic Theory of Discovery, Invention, and Innovation. Boston: Kluwer Academic publishers. – 1993. – P. 246–247.
3. Mulgan G. Communication and Control: Networks and New Economies of Communication. Oxford: Polity. – 1991. – P. 68.
4. Council of Economic Advisers. Economic Report of the President // Washington D. C. U. S. Government Printing Office. – 2001, January.
5. Who is who in the Supreme Rada of the Ukraine»(IFES). – 1998.
6. Выдрин Д. Политика: История. Технология. Экзистенция / Гл. ред. С. Головки. – К.: Либідь, 2001. – 425 с.
7. Концепція формування та функціонування інтегрованої інформаційно-аналітичної системи органів державної влади та органів місцевого самоврядування. – Липень. – 2001. Затверджено протоколом Держкомзв'язку та інформатизації.
8. Partnership for Development: the World Bank 2000 // Washington: World Bank: IMF. – 2000. – P. 55.
9. Інтеграція веб-сайтів органів виконавчої влади до Єдиного веб-порталу органів виконавчої влади, www.softline.kiev.ua.
10. Тапскотт Д. Електронно-цифрове общество. – К.: «ІNT-press». – М.: «Релф-бук», 1999. – С. 204.
11. Стрелец И. А. Новая экономика и информационные технологии. – М.: Издательство «Экзамен», 2003. – 256 с.
12. Концепція формування системи національних електронних інформаційних ресурсів. Розроблена Держкомзв'язку та затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 5 травня 2003 р. № 259-р.
13. Ouzounis V., Pleskach V. D.3.1: Analysis of surveys for e-commerce environments in South-Eastern Europe. – Deliverable D3.1 of the SEED. – IST / Accompanying Measures IST-1999-29060. – 222 p.

Стаття надійшла до редакції 23 червня 2004 р.